

ARAYIŞ

EROL KATIRCIOĞLU

'Bir Zamanlar Anadolu'da'

Bir sanat eseri, sanat eserini yapan kadar sanat eserini seyreden kişinin de eseridir dersem yanlış olmaz sanırım. Sanatçı eserinde kendi derdini anlatmış olsa da seyredeninin de derdiyle bir bağ kurabilmesi o sanat eserini etkili bir sanat eseri yapan şeydir aslında. Üstelik bu dertlerin birbirlerine benzemesi de gerekmez bence. Ancak birinden diğerine geçebilmeyi mümkün kılabilmesi sanat eserinin ve sanatçının "büyüklüğü" nün bir göstergesi.

O nedenle de bir sanat eserinin "büyüklüğü", yapanın yetenekleri kadar seyredeninin dünyasıyla ilgili farklı duygular çağırıştırılabildiği ölçüde "büyüktür" denebilir. Nitekim bütün "büyük" eserlerin karşısındakinin duygularını yakalaması, karşısındaki insanlar farklı olsa bile bunu yapabilmesi bu eserlerin neden "büyük" sayıldığını da açıklıyor.

Bu girişten, sanat felsefesi gibi üstelik de uzmanlığımın olmadığı derin bir konuya girmek değil niyetim. Yalnızca geçenlerde gördüğüm bir film vesilesiyle düşündüklerimi yazmak. Nuri Bilge Ceylan'ın son filminden söz ediyorum. Filmin hikâyesi sıradan ve fakat sıradanlıktan inanılmaz bir derinlik yaratan ve düşündüren bir hikâye.

"Bir Zamanlar Anadolu'da" bir gün bir cinayet işlenir. Cinayetin yeri belli değildir ama katil bellidir. Film bu arayış sırasında çoğu devlet görevlisi olan insanın birbirleriyle ilişkileri üzerine örülür..

Bir adam bir başka adamı öldürmüştür. Öldürme nedeni gizli bir aşk hikâyesidir. Polis, katili yakalamış ve sakladığı cesedi göstermesi için Anadolu'nun bir bozkırında gecenin bir saatinde yollara düşmüştür. Tabii yollara düşen yalnızca polis değildir. Devletin diğer memurları da, savcı, jandarma, doktor, mezarcılar, şoförler vs. de yoldadırlar birlikte.

Bütün bu insanlar bir ceset aramaktadırlar ama hepsi de cesetten çok birbirleriyle ve kendi iç dünyalarındaki sorunlarla ilgilidirler. İnsanlar sahici ve gerçektirler.

Seçilen karakterler üzerinden gidersek filmin derdinin, Anadolu'daki "bireyler arasındaki ilişkiler" kadar "bireylerin devletle olan ilişkiler"ini Dostoyoveskiyen bir duyarlılıkla anlatmak olduğunu söyleyebiliriz. Böylelikle, Anadolu insanına olduğu kadar insanlığa ait olanın da altını çizmek.

Nuri Bilge Ceylan ve senaryoyu birlikte yazdıkları arkadaşları ve tabii hemen hemen bütün oyuncular gerçekten de çok önemli bir iş yapmışlar ve bence "büyük" bir eser ortaya koymuşlar.

Ama nedense ben filmi izlerken filmin aslında 1915 Ermeni felaketini anlattığını düşünerek izledim. Hemen hemen her şey bana böyle bir arkaplan içinde daha anlamlı geldi. Cinayet, cinayeti işleyen katil ve ona yardım eden gencin yaptıkları işin kabul edilemezliğine rağmen aslında kötü olmadıkları, diğer zevatın ise (polis komiseri, savcı, jandarma, doktor –yani devlet'in) gerçeği anlamaya çalışmaktan çok olayı kitabına uygun biçimde sonuca vardırmaya çalıştıkları, öte yandan toplumun yaşamla ilgili günlük dertler içinde olayın çevresinde pasif olarak yer aldığı, bütün bunlar ve dahaları filmin arkaplanında 1915'in olduğunu düşündürdü bana.

Böyle düşünmeme neden olan sahnelerden en etkili olanı ise son "otopsi" sahnesi. Otopsiyi yapan kişi cesedin canlı canlı toprağa gömülerek öldürülmüş olabileceğini söylemesi karşısında Doktor'un bir süre şaşkınlık geçirerek ama daha sonra kararlı bir biçimde öyle olmadığını söylediği ve kayıtlara da öyle geçirttiği sahne. Tam o sırada cesetten bir kanının Doktor'un yüzüne sıçraması ve kameranın uzun süre bu "lekeli" yüz üzerinde durması sanki bu konuda bugüne dair bir şeyler söyler gibiydi.

Dedim ya bu benim "seyretmem". Nuri Bilge Ceylan ve arkadaşları böyle düşünmemiş olsalar bile yaptıkları işten ben böyle etkilendim. Filmlerini seyrederken Anadolu'da geçen fakat aynı zamanda tarihin herhangi bir döneminde herhangi bir yerinde de geçebilecek olan bir olayın acısının sesini duydum.

Hâlâ içimizi acıtan bir ses olarak...

erolkatircioglu@gmail.com